

ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Гринь В.І., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

Досліджено сучасний стан та проблеми підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників. Визначено основні чинники, які забезпечують конкурентні переваги підприємств та причини гальмування розвитку конкурентного потенціалу. Запропоновано заходи підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на агропродовольчому ринку.

The current state and problems of improving the competitiveness of domestic producers. The main factors that provide competitive advantage and causes inhibition of the competitive potential. Proposed measures to improve the competitiveness of domestic products on the food market.

Постановка проблеми. Ринкова економіка вимагає здійснення кардинальних змін у функціонуванні системи державного регулювання виробничих процесів у суспільстві. Суть цих змін полягає, з одного боку, у різкому зменшенні всеохоплюючого впливу державного регулювання економічного механізму господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, значному послабленні державного втручання в їх економічні процеси, а з другого - у заміні існуючих в адміністративно-плановій економіці форм і методів державного регулювання у виробничій сфері. При цьому слід виходити з того, що роль державного регулювання економічних процесів у перехідний період до ринкових відносин залишається значно вищою, ніж в умовах діяльності розвинутої ринкової економіки. Це зумовлюється тим, що на перехідному етапі ще не сформовані до кінця умови регулювання економічних процесів широкої підприємницької діяльності. Крім того, перехідний період від однієї системи до іншої, зокрема до ринкової, вимагає певного часу, потребує активної участі держави у створенні інфраструктури ринкового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем конкуренції та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств досить ґрунтовно розглянуті у роботах відомих зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів різних часів: С. Брю, А. Гайдуцького, Н. Голомша, С. Кваші, А. Олійника, М. Портера, П. Саблука, Р. Скільського, П. Макаренка, М. Маліка, Л. Мармуль, О. Єрмакова, І. Червена та інших.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження чинників, які забезпечують конкурентні переваги сільськогосподарських підприємств та причини гальмування розвитку конкурентного потенціалу. Значну увагу необхідно приділити визначенню місця та конкурентної позиції вітчизняних товаровиробників України на міжнародному світовому ринку

Виклад основного матеріалу дослідження. На початковому періоді концептуального формування напрямів соціально-економічної реформи в Україні серед певної частини економістів і політологів превалювали погляди щодо застосування моделі вільних ринкових відносин, які ґрунтуються на

класичній конкурентній основі. Вони відносили сільське господарство до тих сфер виробництва, які вважались найбільш пристосованими до освоєння моделі ринкових відносин практично без участі державної підтримки. Проте в процесі поступового формування реальних умов переходу агропромислового виробництва до ринкової економіки ставало все більш очевидним, що в сучасній кризовій ситуації розвитку продуктивних сил великомасштабних обсягів виробництва, неминучого стрімкого розширення складних господарсько-виробничих і економічних зв'язків державне регулювання ринкових відносин стає об'єктивно необхідним.

Без постійної активності держави, її владних структур неможливо успішно вирішити невідкладні завдання соціально-економічного характеру, спрямовані на формування ринкового середовища, здійснення демократичного державотворення, на входження країни в цивілізоване світове співтовариство. Тільки держава, і ніякий інший атрибут суспільного життя нації, може забезпечити економічну свободу всім суб'єктам господарювання, створити механізм надійного захисту населення від об'єктивного впливу стихії ринку. Тільки держава, як система влади, може здійснити у відповідному напрямі політичні, економічні та соціальні реформи.

До основних концептуальних положень формування і реалізації аграрної політики України насамперед належить забезпечення продовольчої безпеки країни, гарантування пріоритетного розвитку агропромислового комплексу з визнанням сільського господарства базовою галуззю економіки народного господарства, створення умов для стабілізації та нарощування виробництва сільськогосподарської продукції. Важливого значення набуває формування багатокладної аграрної економіки, забезпечення свободи вибору нових організаційно-правових форм господарювання на основі удосконалення земельних та майнових відносин власності.

Особлива увага звертається на удосконалення організаційно-економічних механізмів цінового регулювання, кредитно-фінансової системи та податкової політики, спрямованих на стимулювання розвитку агропромислового виробництва. Чільне місце відводиться державі щодо забезпечення прискореного розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування та хімічної промисловості для повного забезпечення агропромислового виробництва сучасною технікою, мінеральними добривами, хімічними засобами захисту рослин, препаратами ветеринарної медицини для потреб тваринницьких галузей. Вектор інвестиційної політики спрямовується на відновлення та розвиток ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості. Важливим напрямом аграрної політики нині є відновлення роботи зрошувальних і осушувальних систем з метою ефективною віддачі меліорованих земель як одного із джерел нарощування виробництва сільськогосподарської продукції.

У практичну площину передбачається спрямувати розвиток інтеграційних процесів у виробництві сільськогосподарської продукції та її промислової переробки з метою виготовлення високоякісних конкурентоспроможних кінцевих продуктів споживання. Успішне вирішення продовольчої проблеми

вимагає невідкладного освоєння новітніх ресурсозберігаючих технологій виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції та збереження навколишнього природного середовища. До складових забезпечення розвитку агропромислового комплексу безпосередньо включається формування державної науково-технічної політики, організація наукового, інформаційного та кадрового забезпечення агропромислового виробництва, розвитку селекції і насінництва сільськогосподарських культур та селекційно-племінної справи у тваринництві та рибництві.

Не менш важливим і проблемним завданням регулювання аграрних ринків є забезпечення безпечності і якості продукції. Це завдання належить до сфери технічного регулювання.

Незнання стандартів виробниками, невідповідність вітчизняних стандартів світовим закриває повністю або звужує для національного виробника доступ на ринки, робить його продукцію не конкурентною, особливо на зовнішніх ринках. Незалежно від набуття членства у СОТ, Україні, враховуючи експортну орієнтацію сільського господарства, слід прискорити заміну національної системи стандартів, що застаріла і не задовольняє потреби зовнішньої торгівлі. По-перше, відмінність санітарних і фітосанітарних норм, які діють в Україні і часто є більш жорсткими, ніж міжнародні, створює додаткові перешкоди для експортерів продукції. По-друге, після вступу України до СОТ в разі оскарження з боку інших країн-членів СОТ, більш жорсткі норми будуть застосовуватися лише по відношенню до вітчизняної продукції і не будуть застосовуватися по відношенню до продуктів, які імпортуються з інших країн СОТ. Така ситуація, безперечно, вимагає прискорення гармонізації санітарних і фітосанітарних норм до міжнародних, інакше приведе до зниження конкурентоспроможності національних виробників як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Нові загрози аграрним ринкам і виклики для державного регулювання пов'язані також із впливом світових ринків. Внутрішній аграрний ринок України як країни із значним експортним потенціалом у сільському господарстві знаходиться в залежності від кон'юнктури світового ринку. На світових ринках розпочалася довготривала тенденція подорожчання зернових, а слідом за ними продуктів тваринництва, яку вже називають світовим ціновим продовольчим шоком або «агфляцією». Два чинники зумовили цю тенденцію - зростання посівних площ для виробництва біопалива за рахунок скорочення площ для виробництва продовольства і кормів та зростання споживання зерна у світі, насамперед, через збільшення споживання м'яса у Китаю.

Рішення щодо регулювання агропродовольчого ринку в умовах зростання світових і внутрішніх цін на продукти рослинництва і тваринництва повинні досягати цілей державного регулювання ринків, а саме, одночасно підтримувати доходи сільськогосподарських товаровиробників і забезпечувати доступність продуктів харчування для населення. Принципово можливі три варіанти регулювання ринку задля досягнення продовольчої безпеки, які не знижують доходи сільськогосподарських товаровиробників: адміністративне стримування цін на соціальні сорти хлібу за рахунок обмеження прибутків

борошномельних і хлібопекарських підприємств; державне регулювання ринку борошна і хлібопродуктів за рахунок здійснення державою товарних або фінансових інтервенцій; пряма (цінова або продуктова) підтримка споживачів.

Вважаємо, що для забезпечення підвищення якісних характеристик вітчизняної продукції та її конкурентоспроможності необхідно на державному рівні здійснити наступні заходи:

– удосконалювати систему техніко-технологічних і агротехнічних заходів виробництва продукції та її збуту;

– впроваджувати у виробництво нові енергозберігаючі технології вирощування, транспортування, зберігання, переробки та реалізації продукції;

– здійснювати належний контроль за якістю продукції на всіх етапах її виробництва і збуту;

– впроваджувати у виробництво нові високоврожайні сорти і гібриди сільськогосподарських культур та високопродуктивні породи, лінії і кроси тварин та птиці.

Одним з найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції являється її цінова перевага, для забезпечення якої собівартість, як базова величина ціни, повинна формуватися за низьковитратним принципом, що досягається за рахунок удосконалення галузевої структури суб'єктів господарювання, науково-обґрунтованої спеціалізації і концентрації виробництва, підвищення продуктивності праці, ефективним використанням ресурсів і виробничого потенціалу та врахуванням вимог ринку.

Висновки. Отже, для ефективного регулювання аграрного ринку, насамперед, треба усунути системні чинники, що зумовлюють неефективність ринку, а саме, з метою більш рівномірного розподілу прибутків серед учасників ринку і встановлення довіри на ринку, усунути обмеження на прибутки хлібопекарських підприємств, натомість перейти до прямої грошової підтримки малозабезпечених верств населення. В умовах довготривалої тенденції зростання цін на зерно і продовольчі продукти, для виробництва яких використовується зерно, пряма грошова підтримка є більш ефективним механізмом забезпечення економічної доступності цих продуктів для населення. Експорт зерна в умовах зростання світових цін не втрачатиме привабливості, і для забезпечення внутрішніх потреб необхідно визначити на законодавчому рівні критерії балансової стабільності, порушення яких на ринку зерна дає підстави для запровадження обмежень експорту.

Література:

1. Гайдуцький А.П. Інвестиційна конкурентоспроможність аграрного сектора України / А.П. Гайдуцький. — К.: Нора-Друк, 2004. — 156 с.

2. Кваша С.М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С.М. Кваша, Н.Є. Голомша // Економіка АПК. — 2006. — № 5. — С. 99 — 104.

3. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції / [Пер. з англ.] М.Е. Портер, А. Олійник, Р. Скільський. — К.: Основи, 1998. — 390 с.